

บทวิเคราะห์ “สถานการณ์ชุมนุมขับไล่รัฐบาลของยูเครน”

สถานการณ์ทางการเมืองในประเทศ ยูเครนยังคงตึงเครียด เนื่องจากชาวยูเครนหลายแสนคนได้ออกมารวมตัวกัน ที่จัตุรัสใจกลางกรุงเคียฟ เมืองหลวงของประเทศ เพื่อประท้วงต่อต้านการตัดสินใจของรัฐบาลในการระงับการเจรจาข้อตกลงทางการค้ากับสหภาพยุโรป ซึ่งถือเป็นประเด็นสำคัญทางการเมืองโลก และคล้ายคลึงกับการชุมนุมทางการเมืองใน ไทย ลำดับเหตุการณ์และผลกระทบจากการประท้วงของยูเครน รวมถึงความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจการค้าไทย-ยูเครน มีรายละเอียดดังนี้

๑. สถานการณ์ทางการเมือง

สืบเนื่องจากรัฐบาลยูเครนประกาศระงับการเจรจา การลงนามข้อตกลง ทางการค้ากับสหภาพยุโรป หลังจากมีการเจรจาร่วมกันไปแล้วถึง ๑ ปี และเลือกที่จะคงความสัมพันธ์ที่ดีกับสหพันธรัฐรัสเซียต่อไป ทำให้เกิดความตึงเครียดทางการเมืองขึ้น เมื่อรัฐบาลประกาศว่าได้ระงับการลงนามข้อตกลงฯ ดังกล่าว ประชาชนหลายแสนคนซึ่งไม่เห็นด้วยกับการตัดสินใจของรัฐบาลได้ออกมารวมตัวกันประท้วงและเรียกร้องให้มีการถอดถอนประธานาธิบดีวิกเตอร์ ยานูโควิชออกจากตำแหน่ง ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับการปฏิวัติสีส้ม (Orange Revolution)^๑ ที่เคยเกิดขึ้นในยูเครนเมื่อปี ๒๕๔๗ และประสบผลสำเร็จในท้ายที่สุด

ลำดับเหตุการณ์การประท้วงที่เกิดขึ้นในยูเครนสรุปได้ ดังนี้

- การประท้วงใหญ่ในช่วงแรกเริ่มต้นเมื่อประชาชนยูเครนหลายหมื่นคนมารวมตัวกันเพื่อต่อต้านการตัดสินใจของรัฐบาลดังที่กล่าวไปข้างต้น โดยการประท้วงมีพรรคฝ่ายค้านทำหน้าที่เป็นแกนนำ พร้อมทั้งประกาศว่าจะเดินหน้าการชุมนุมต่อไปจนกว่าประธานาธิบดีวิกเตอร์ ยานูโควิชจะยอมลงนามข้อตกลงฯ กับสหภาพยุโรประหว่างการประชุมสุดยอดประเทศหุ้นส่วนตะวันออก ณ กรุงวิลนีอัส เมืองหลวงของลิทัวเนีย ในวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แต่ท้ายที่สุด ยูเครนได้ตัดสินใจระงับการลงนามในข้อตกลงฯ ดังกล่าวในนาที่สุดท้ายจนนำไปสู่การชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลครั้งใหญ่

- ต่อมาการประท้วงในช่วงเดือนธันวาคม ๒๕๕๖ เริ่มมีความตึงเครียดเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากเริ่มมีมาตรการปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุมจากตำรวจ โดยเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๖ อดีตประธานาธิบดียูเครน ๓ คน ได้แก่ เลโอนิด คราฟชุก เลโอนิด คูชมา และวิกเตอร์ ยูเซนโก ออกแถลงการณ์ร่วมกันเพื่อสนับสนุนกลุ่มผู้ชุมนุม พร้อมกับประณามการที่ตำรวจปราบจลาจลโดยใช้ความรุนแรง ซึ่งอดีตผู้นำยูเครนทั้งสามคนได้เรียกร้องให้ประธานาธิบดีวิกเตอร์ ยานูโควิช และแกนนำเร่งหันหน้ามาเจรจากัน เพื่อบรรลู่ข้อเรียกร้องที่ประชาชนต้องการให้ยูเครนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพยุโรป

- ปัจจุบัน สถานการณ์การประท้วงยังคงดำเนินต่ออย่างต่อเนื่อง ล่าสุดในวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗ ประธานาธิบดีวิกเตอร์ ยานูโควิช ได้ลงนามอนุมัติการบังคับใช้กฎหมายห้ามการประท้วงและการชุมนุมทางการเมืองในที่สาธารณะ ซึ่งบทลงโทษยังรวมถึงการปิดล้อมสถานที่ราชการและการตั้งค่ายพักแรมและเวทีปราศรัย

^๑ การปฏิวัติสีส้ม (Orange Revolution) มีสาเหตุมาจากความไม่พอใจในผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีที่นายวิกเตอร์ ยานูโควิชได้รับชัยชนะ เนื่องจากประชาชนบางส่วนเห็นว่าไม่โปร่งใส และท้ายที่สุดนำมาสู่การประท้วงครั้งใหญ่และยกเลิกผลการเลือกตั้งเดิม ซึ่งผลการเลือกตั้งใหม่ส่งผลให้นายวิกเตอร์ ยูเซนโกได้รับชัยชนะ

ในบริเวณที่เป็นสถาน พื้นที่สาธารณะ โดยอาจต้องรับโทษจำคุกสูงสุด ๕ ปี ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่าเป็นความพยายามของรัฐบาลที่จะสกัดกั้นประชาชนจำนวนนับแสนที่ออกมาชุมนุม ทำให้สถานการณ์การประท้วงยังไม่อาจคลี่คลาย และข้อเรียกร้องของประชาชนยังไม่ได้รับการตอบรับจากรัฐบาลต่อไป

- นอกจากนั้น การประท้วงครั้งใหญ่ครั้งนี้ ยังสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างยูเครนและรัสเซีย โดยรัฐบาลยูเครนได้ขอความช่วยเหลือทางการเงินกับรัสเซียไปและรัสเซียได้ให้ความช่วยเหลือด้วยการมอบเงินจำนวน ๑๕ พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งทาง กลุ่มผู้ชุมนุมยังคงไม่เห็นด้วยกับการ ตัดสินใจของรัฐบาลและยังยืนยันว่าอนาคตของประเทศคือการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งกับสหภาพยุโรป

๒. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจของยูเครน

ในระหว่างปี ๒๕๕๔-๒๕๕๖ เศรษฐกิจของยูเครนมีอัตราการเจริญเติบโตประมาณร้อยละ ๕.๘ ต่อปี อย่างไรก็ตาม ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองที่ยืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน อาจส่ง ผลให้การลงทุนจากต่างประเทศชะลอตัว โดยเฉพาะการประท้วงใหญ่ต่อต้านรัฐบาล อาจทำให้ยูเครนประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจและส่งผลกระทบต่อค่าเงินของประเทศ โดยทุนสำรองแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของยูเครนได้ลดลงร้อยละ ๙ หลังจากรัฐบาลตัดสินใจระงับการเจรจาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของยูเครนได้ลดลงร้อยละ ๙ หลังจาก

รัฐบาลตัดสินใจระงับการเจรจาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของยูเครนได้ลดลงร้อยละ ๙ หลังจาก

อีกทั้ง จากข้อมูลของธนาคารกลางยูเครนเปิดเผยว่า เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๖ ทุนสำรองเงินตราต่างประเทศและทองคำสำรองลดลงไปเป็น ๒๘.๗๙ พันล้านเหรียญสหรัฐฯ จาก ๒๐.๖๐ พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งเป็นตัวเลขในหนึ่งเดือนก่อนหน้าที่จะมีการประท้วง นอกจากนั้น การประท้วงยังกระทบถึงค่าเงินฮริฟเนียของยูเครน ทำให้ธนาคารต้องเข้าแทรกแซงเพื่อพยุงค่าเงินฮริฟเนียไม่ให้ตกลงมากเกินไป ซึ่งถ้าการประท้วงยืดเยื้อและรุนแรงยิ่งขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเชื่อมั่นจากนักลงทุนต่างประเทศที่ย่อมมีความวิตกกังวลต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงินของยูเครน รวมถึงความสามารถขอ รัฐบาลในการชำระหนี้และหลีกเลี่ยงภาวะผิดนัดชำระหนี้ด้วย

๓. ผลกระทบด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของยูเครน

ยูเครนต้องเผชิญกับสถานการณ์ตึงเครียดทางการเมืองนับตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ โดยเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นเรื่องภายในประเทศเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับการเมืองระหว่างรัสเซียกับสหภาพยุโรปด้วย กล่าวคือ ภายหลังจากการปฏิวัติสีส้ม นโยบายต่างประเทศของยูเครนได้สะท้อนให้เห็นว่า ยูเครนเป็นประเทศที่สนับสนุนการปกครองแบบประชาธิปไตย และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ มีบทบาทในการกำหนดความเป็นไปของประเทศ ทำให้ยูเครนได้รับการยอมรับจากนานาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศตะวันตก แต่ในขณะเดียวกันนโยบายสำคัญที่ยูเครนยังคงยึดถือมาโดยตลอดคือ การรักษาความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับรัสเซีย เนื่องจากรัสเซียเป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญของยูเครน และยูเครนก็เป็นเส้นทางส่งออกก๊าซธรรมชาติจากรัสเซียไปยังภูมิภาคยุโรปเช่นกัน ทำให้การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันต้องเป็นไปอย่างรอบคอบ

๔. ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจการค้าไทย-ยูเครน

ไทยและยูเครนได้เริ่มเจรจาจัดทำความตกลงทางการค้าระหว่างกันตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยและยูเครนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการ

ร่วมทางการค้า (Joint Trade Committee: JTC) เพื่อเป็นกลไกในการปฏิบัติตามความตกลงฯ และเป็นเวทีการหารือในระดับทวิภาคี เพื่อขยายมูลค่าการค้าและการลงทุน และลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกัน โดยทั้งสองฝ่ายสามารถสรุปผลการเจรจาได้ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๐ ต่อมาเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ที่ประชุมรัฐสภาได้พิจารณาและลงมติให้ความเห็นชอบการลงนามความตกลงทางการค้าดังกล่าว จากนั้นไทยและยูเครน ได้ประสานนัดหมายเพื่อให้รัฐมนตรีของทั้งสองฝ่ายลงนามในความตกลงทางการค้ามาเป็นระยะๆ แต่เนื่องจากทั้งสองฝ่ายติดภารกิจอื่น จึงยังไม่สามารถลงนามในความตกลงดังกล่าวได้ และด้วยสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองของทั้งยูเครนและไทยซึ่งกำลังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทั้งสองฝ่ายต้องชะลอการลงนามออกไปจนกระทั่งสถานการณ์จะเข้าสู่ภาวะปกติ จึงจะสามารถประสานนัดหมายการลงนามได้อีกครั้ง

ปัจจุบัน ยูเครนเป็นคู่ค้าอันดับที่ ๖๓ ของไทยในตลาดโลก และเป็นคู่ค้าอันดับ ๓ ของไทยในกลุ่มเครือรัฐเอกราช(CIS) รองจากรัสเซียและอาเซอร์ไบจาน การค้าของไทยกับยูเครนในระยะ ๕ ปีที่ผ่านมา (๒๕๕๑-๒๕๕๕) มีมูลค่าเฉลี่ยปีละ ๕๖๐.๘ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยในปี ๒๕๕๖ (มกราคม-พฤศจิกายน) การค้าระหว่างไทยกับยูเครนมีมูลค่า ๔๑๕.๒๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แบ่งเป็นการส่งออกมูลค่า ๑๑๗.๓๘ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และการนำเข้ามูลค่า ๒๙๗.๘๒ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สินค้าส่งออกสำคัญของไทย ได้แก่ รถยนต์อุปกรณ์และส่วนประกอบ เม็ดพลาสติก ผลไม้กระป๋องและแปรรูป ตู้เย็น และผลิตภัณฑ์ยาง เป็นต้น สำหรับสินค้านำเข้าสำคัญจากยูเครน ได้แก่ พืช และผลิตภัณฑ์จากพืช ยูทอปัจจัย เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ เคมีภัณฑ์ รถยนต์โดยสารและรถบรรทุก เป็นต้น

๕. ข้อคิดเห็น

๕.๑ การที่ยูเครนตัดสินใจหันกลับมาให้ความสำคัญกับรัสเซีย อาจเป็นผลมาจากการที่รัสเซียสามารถช่วยพยุงเศรษฐกิจของยูเครนได้ทันที เพราะหากยูเครนยังคงเดินหน้า เจริญข้อตกลงฯ กับสหภาพยุโรป อาจจะใช้ระยะเวลาานานกว่าเศรษฐกิจของยูเครน จะได้รับผลประโยชน์ นอกจากนี้ ด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างยูเครนและรัสเซียที่แน่นแฟ้นขึ้น จึงเป็นที่จับตามองว่า ในอนาคตยูเครนอาจมีแนวโน้ม ที่จะ เข้าเป็น นส่วนหนึ่ง ของ สหภาพศุลกากรรัสเซีย คาซัคสถาน เบลารุส ซึ่งมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่ปี ๒๕๕๓

๕.๒ สถานการณ์การประท้วงในยูเครน และไทยมีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันคือปลายปี ๒๕๕๖ ต่อเนื่องมาจนถึงปี ๒๕๕๗ และยังคงอยู่ในสภาวะตึงเครียดเช่นกัน โดยทั้งสองประเทศมีรูปแบบการประท้วงที่คล้ายกันคือ การต่อต้านการทำงานของรัฐบาลชุดปัจจุบันและมีข้อเรียกร้องให้ผู้ นำประเทศพ้นจากตำแหน่ง ซึ่งมีการแสดงออกด้วยการรวมตัวกันของประชาชนจำนวนมากที่จุดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ในเมืองหลวงทั้งกรุงเคียฟและกรุงเทพฯ อีกทั้ง ยังมีความพยายามปิดล้อมสถานที่ราชการ ซึ่งนำมาสู่ความรุนแรงจากการปะทะกันระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สำนักทวิภาคี
กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
มกราคม ๒๕๕๗